

Sisäministeriölle

Lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ampuma-aselain ja rikoslain muuttamisesta

Lausuntopyyntö 29.6.2016 SM1615952 SMDno-2015-2044

Reserviläisurheiluliitto ry (RESUL) on lähes 85.000:n vapaaehtoista maanpuolustustyötä tekevän kansalaisen liikunta- ja urheiluliitto. Liiton tarkoituksena on kohottaa jäsenyhdistystensä jäsenistön peruskuntoa ja kenttäkelpoisuutta sekä maanpuolustustaitoja sotilasluonteisen urheilun ja liikunnan avulla sekä tarjota maanpuolustustaitoja ja kenttäkelpoisuutta tukevia liikuntapalveluja. Sen jäseniä ovat seuraavat neljä kansalaisjärjestöjen liittoa.

Reserviläisliitto (RES) on Suomen suurin maanpuolustusjärjestö. Liiton yleisimpiä toimintamuotoja ovat ammunta, maastotoiminta, urheilu- ja liikunta sekä maanpuolustustahdon ylläpitämistä edistävä työ. Jäseneksi voivat liittyä täysi-ikäiset Suomen kansalaiset. Liiton jäsenmäärä on n. 36.500 henkilöä.

Suomen Reserviupseeriliitto (RUL) on nimensä mukaisesti reserviupseerien etuja ja valmiuksia kehittävä toiminnallinen ja aatteellinen maanpuolustusjärjestö. Liiton tehtävänä on ylläpitää reserviupseerien sotilaallisia tietoja, johtajakykyä ja valmiuksia sekä toimia yhdistystensä ja niiden jäsenten välisenä yhdyssiteenä. Toiminnan päämääränä on Suomen kokonaisturvallisuuden edistäminen. Liiton jäsenmäärä on yli 26 000 henkilöä.

Maanpuolustuskiltojen liitto ry (MPKL) on valtakunnallinen keskusjärjestö ja jäsenyhdistystensä eli kiltojen välinen yhteistyöelin. Liitto on kiltojen edunvalvoja, jonka tarkoituksena on yleisiä suuntaviivoja antava, ohjaava ja kiltojen työtä tukeva toiminta sekä toimintaedellytysten luominen jäsenkilloille. Liiton jäsenmäärä on yli 13 000 henkilöä.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry (SRTL) on rauhanturvaajien valtakunnallinen veteraani- ja maanpuolustusjärjestö. Järjestön 32 jäsenyhdistyksessä on yhteensä noin 6 500 jäsentä.

Mainitut maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöt kiittävät mahdollisuudesta esittää lausunnon luonnoksesta hallituksen esitykseksi koskien tiettyjä muutoksia ampuma-aselain ampuma-aseen hankkimista ja hallussapitoa koskeviin säännöksiin sekä rikoslakiin.

Yleistä

Valmistellut esitykset ovat oikeansuuntaisia ja maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöjen osalta kannatettavia uudistuksia. Tiedossa on, että EU:n uusi asedirektiivi on valmisteilla, mutta sen aikataulua on tällä hetkellä vaikea arvioida. Sisäministeriön laatimat esitykset ovat toteutettavissa asedirektiivistä riippumatta.

Esityksessä todetaan, että se perustuu osin valtion tietojärjestelmä uudistukseen. Ministeriö ottanee, mikäli mahdollista, tietojärjestelmä uudistuksessa huomioon myös viitatus EU:n asedirektiivin muutosten (COM (2015) 750) mukanaan tuomat, nyt nähtävissä olevat vaatimukset.

Järjestöt korostavat, että esityksessä perustellusta linjasta huolimatta valtio voisi saada aikaan merkittävämmät säästöt ampuma-aselupahallinnon osalta, mikäli Suomessa omaksuttaisiin esityksen oikeusvertailevassa osuudessa esitetty ”Saksan malli”. Henkilön soveliaisuus on arvioitava perusteellisesti ensimmäisen aseluvan osalta, mutta sen jälkeen riittäisi kevyempi menettely. Viranomaiskontrollin tavoitteet on saavutettavissa viranomaisten välisen tietojenvaihdon turvaavalla lainsäädännöllä, jota voi tarpeen mukaan kehittää. Tällä mallilla saavutettaisiin tavoiteltu ampuma- ja aseturvallisuutta koskevat tavoitteet sekä kustannussäästöt hyödyntäen

digitalisoinnin kautta lisämahdollisuuksia tarjoavaa ympäristöä. Tällainen menettely vastaisin parhaiten lausunnonantajien jäsenkunnan tarpeita.

Esityksestä käy ilmi, että sen toteutus ja ajankohta on riippuvainen muista valtion tietojärjestelmä-uudistuksista. Niiden kustannukset eivät saa nostaa aselupien maksuja, vaan uudistusten on johdettava tehokkaampaan lupajärjestelmään. Erityisenä seikkana on otettava huomioon, että jos elektronisesti internetin kautta ja paikan päällä käyden tehtävät hakemukset ovat jatkossa vaihtoehtoisia menettelyjä, ei paikan päällä tehtävän hakemuksen hintaa saa nostaa. Hinnan on oltava sama kanavasta riippumatta. Elektroninen asiointi, mukaan lukien etäneuvottelumahdollisuus, voi olla jatkossa hyvä ratkaisu, mutta on muistettava, että aselupa-asioissa henkilökohtainen kohtaaminen on henkilön ensimmäisen luvan yhteydessä tarpeellinen.

Ampuma-aseiden luvallisuus jatkossakin on kannatettava periaate. Jatkokehityksen painopiste (kappale 2.2. Toteuttamisvaihtoehdot: ns. Saksan malli) tulisi olla, että henkilön sopivuus aseluvan saamiseen arvioidaan ensimmäisen lupahakemuksen yhteydessä, minkä jälkeen saman henkilön eri asetyyppejä koskeva lupamenettely voisi olla kevyempi. Saman tyyppisen aseiden hankkiminen, jollaiseen henkilöllä jo on olemassa oleva lupa, pitäisi olla yksinkertainen hakemus/ilmoitusmenettely. Tätä kautta lupahallintoon on mahdollista saada säästöjä. Kuten luonnos HE:ksi toteaa, rekisteriin merkityn henkilön seuranta ja valvonta tuon jälkeen on mahdollista mm. eri viranomaisten rekisteritietoja yhdistämällä, kunhan lainsäädäntö sallii sen. Nyt käsillä oleva luonnos hallituksen esitykseksi keskittyy lupamenettelyn kehittämiseen. Tätä lakihanketta koskeneissa kuulemistilaisuuksissa 16.10.2015 ja 26.11.2015 esitetyt ministeriön kannanotot myös luvan saamista koskevien kriteerien helpottamisesta ovat kannatettavia ja nekin on toteutettava. Erityisesti luvan jo saaneen henkilön osalta olennaiselta osin saman tyyppisen tai samaan käyttötarkoitukseen hankittavan seuraavan aseiden luvan myöntämistä voisi nähdäksemme keventää merkittävästi.

Lupamenettelyn uudistamisessa on otettava huomioon myös se, että lain asettamat vaatimukset eivät kohtuuttomasti vaikeuta yksityishenkilöiden yksityistä aseiden ostamista ulkomailta, erityisesti toisilta yksityishenkilöiltä tai huutokaupoista.

Yksityiskohtaisia huomioita

Järjestöillä ei ole tässä vaiheessa huomautettavaa ase-elinkeinonharjoittajia koskevaan ampuma-aseiden ja aseiden osien ilmoittamista asetietojärjestelmään koskevista esityksistä (Ampuma-aseL 25§). Järjestöillä ei myöskään ole huomauttamista asekeräilijän tiedostonpitovelvollisuutta koskevan muutoksen osalta (Ampuma-aseL 59a §). Tämän muutoksen osalta on kuitenkin huomioitava, ettei asekohtaisen luvan hakemisen maksu saa jatkossa olla keräilijöille kohtuuton. Maksu ei saa johtaa de facto harrastuksen taloudelliseen mahdottomuuteen siten, että kustannukset pakottaisivat olemassa olevat asekeräilijät luopumaan harrastuksesta tai muodostaisivat esteen uusille henkilöille aloittaa historiallisia ja kulttuuriarvoja ylläpitävä harrastus.

Aselupa ja aseiden esittäminen

Hankkimis- ja hallussapitoluvan muuttaminen terminologisesti ja muutenkin hallussapitoluvaksi on kannatettava esitys. Olemassa olevan lain kaksivaiheisuus on, kuten esityksessä on todettu, varsin muodollinen. Myös yksityistä valmistamista koskeva sääntely olisi käytännössä nykyistä parempi. On myös parannus entiseen, että aseiden esittäminen kaupan jälkeen ei ole tarpeen, kun ase on ostettu rekisteriä pitävältä ase-elinkeinonharjoittajalta.

Ensimmäistä aselupaansa hakevan osalta lupahakemus on käsiteltävä huolella ja henkilön sopivuus on arvioitava mm. tapaamisen yhteydessä. Sen sijaan luvan jo saaneita, asiansa moitteettomasti hoitavia henkilöitä koskeva luvan saannin helpottuminen on tässä esityksessä vain teoreettista.

Kuulemistilaisuuksien sävy ja poliisihallituksen viesti oli, että menettely helpottuisi myös tosiasiassa. Laissa tai asetuksessa tulisi kirjata nimenomaisesti, että luvan jo saaneen henkilön osalta ainakin saman tyyppisen tai samaan käyttötarkoitukseen hankittavan aseiden luvan myöntämisen edellytykset voisivat olla kevyemmät. Luvan harkinta ei tällöin saisi alkaa aina ”nollapisteestä”. Tältä osin esitystä on kehitettävä. Poliisin kontrolli jälkikäteen ja mm. tietojen saanti eri viranomaisien kesken ovat lainsäädännöllä ratkaistavissa.

Sähköinen asiointi

Sähköinen asiointi lupa-asioissa on kannatettavaa hallinnon tehostamista. Maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöt ovat kuitenkin huolissaan siitä, että tämän rinnalla poliisin asiointipisteitä on koko ajan harvemmassa. Sähköisen ja puhelimitse tapahtuvan neuvonnan kautta hoituvien asioiden ohella on tilanteita, joissa luvan hakija tai aseiden myyjä haluaisi esittää aseiden tai käydä konkreettisen poliisin kanssa läpi luvan myöntämiseen liittyviä asioita. Sähköinen hakemusten tekeminen ja päätösten saaminen ei saa johtaa siihen, että puhelimitse ja sähköpostitse tarjottavat neuvontapalvelut vähenevät. Jos poliisi keskittää lupien käsittelyn ja neuvonnan ase- ja arpajaisyksikköön, on siellä oltava riittävät, asiantuntevat resurssit hoitaa lupa-asiat ja neuvonta. Erityisesti puhelinneuvonta ei saa olla yksinomaan maksullisen palvelunumeron kautta. Ensimmäisen aseluvan hakijoiden osalta henkilökohtainen tapaaminen on kuitenkin aina tarpeellinen.

Mukana kuljetettava lupakortti on toistaiseksi välttämätön. Ei voi olla koskaan varmuutta tekniikan toimimisesta niin, että esim. valvovalla viranomaisella on pääsy tietojärjestelmään niin, että elektronisen luvan tarkastaminen kenttäolosuhteissa onnistuu varmuudella. Jos siirrytään täysin elektroniseen lupaan, tästä ei saa seurata, että henkilölle aiheutuu rajoituksia käyttää luvallista asetta oikeaan käyttötarkoitukseen tai jopa velvollisuus luovuttaa ase poliisille vain sen vuoksi, ettei poliisilla tai luvan omaavalla henkilöllä tietyssä tilanteessa ole teknisesti pääsyä elektronisessa muodossa oleviin tietoihin. Esim. kenttäolosuhteissa matkapuhelimen tai muun mobiililaitteen akku voi olla tyhjä tai operaattorin verkon kattavuus heikko.

Kotipaikkasidonnaisuudesta luopuminen

Paikallinen ja alueellinen henkilöiden, olosuhteiden ym. yksilöllisten seikkojen huomioiminen on aselupien osalta aina tärkeitä. Se on jo nykyisellään vaikeata, koska paikallisia poliiseja ei ole käytännössä enää olemassa. Lupapäätösten keskittäminen on hyvä sikäli, että luvan myöntämisen kriteerit yhtenäistyvät. Tämä asettaa myös vaatimuksia ja vastuuta. Keskitetty lupaviranomainen ei saa kehittää lainsäädännöstä poikkeavia ”linjauksia”. Ei saa myöskään muodostua käytäntöä, että ratkaisun tapahtuessa etäämpänä luvan hakijoista tulkinnanvaraisia tai puutteellisia hakemuksia hylätään sen sijaan että pyydetään hakijalta lisätietoja tai kehoitetaan täydentämään hakemusta. Keskittäminen lisää lähtökohtaisesti asiantuntemusta ja kokemusta sekä yhtenäistää linjaa, mikä on hyvä. Tämän ohella on korostettava avoimuutta. Lupia ei saa hylätä ”yhtenäistämisoheilla” tai muilla normeilla, jotka eivät ole legitiimejä, julkisia tai etukäteen tiedossa. Keskittämisen seurauksena pitäisi olla, että lupaa hakenut henkilö saa tarpeen mukaan aina riittävästi neuvontaa ja sen seurauksena lupahakemukset hyväksytään nykyistä kattavammin, jolloin tulisi entistä vähemmän tarvetta valittaa hallinto-oikeuksiin.

Jos henkilön tiettyyn poliisilaitokseen jättämä lupahakemus siirretään viran puolesta toiseen poliisilaitokselle, hakemuksen tehneen henkilön on saatava tästä heti tieto. On myös turvattava, ettei lupia siirretä irrationaalisesti, esim. nopeampaan käsittelyyn kykenevästä virastosta hitaampaan. Siirrot eivät saa johtaa lupakäytäntöjen nykyistä suurempaan vaihtelevuuteen.

Soveltuvuustestistä luopuminen

Nykyisestä soveltuvuustestistä kokonaan luopuminen on kannatettavaa. Kuten HE:ssa on todettu, se on osoittautunut epäonnistuneeksi. Ensimmäiseen aselupaan liittyvät haastattelu, asiakirjanäyttö ja muut selvitykset ovat toimiva ratkaisu. Lausunnon antajat korostavat, että henkilön ensimmäisen aseluvan yhteydessä tehtävä kattava poliisin tekemä soveliaisuusarviointi on avainasemassa. Sen jälkeen myönnettävät seuraavat luvat voisivat mennä kevyemmällä menettelyllä. Tämä olisi rationaalista ja toisi säästöjä niin, että poliisin resurssit olisi mahdollista suunnata nykyistä paremmin.

Ostoluvan voimassaolon pidentyminen

On tärkeä ja oikeansuuntainen muutos, että maksullinen hallintolupa on riittävän pitkän aikaa voimassa. Kansalainen ei maksa turhasta ja lupaviranomainen ei joudu turhan vuoksi käsittelemään uudestaan samoja asioita.

Luvan peruuttamisen vireille tulo

Maanpuolustusjärjestöt katsovat, että aseluvan peruuttamisen sääntely on ollut puutteellista ja ennen kaikkea viranomaiskäytännössä on merkittävästi vaihtelevuutta. Tämä on näkynyt hallinto-oikeuksien oikeuskäytännössä. Hallinnon lainalaisuus ja hallintolain vaatimusten noudattaminen ei ole ollut aina keskiössä. On tärkeää, että menettely säännellään yksityiskohtaisemmin, kuten nyt on esitetty. On erityisen tärkeää, että luvan haltija saa kirjallisesti tiedon menettelystä ja konkreettisen yhteyshenkilön tiedot tilanteissa, joissa luvan peruuttaminen tulee vireille viranomaisen aloitteesta. Tällöin luvan haltijan on saatava kirjallisessa muodossa tiedokseen se konkreettinen peruste, millä luvan peruuttaminen ja mahdollinen väliaikainen haltuunotto on tullut vireille.

Harrastuksen jatkumisen osoittaminen

Luonnoksessa esitettyjen asioiden ohella maanpuolustus- ja reserviläisjärjestöt kiinnittävät huomiota poliisihallituksen määräykseen ”Harrastuksen jatkumisen osoittaminen”. Lausunnon antajat pitävät sitä käytännössä erittäin vaikeasti noudatettavana. Määräys olisi kaiketi kumottavissa samalla kun poliisi kehittää aselupajärjestelmää hakijan ensimmäiseen lupaan painottuvaksi.

Yhteyshenkilö

Reserviläisurheiluliiton yhteyshenkilönä tässä asiassa on toiminnanjohtaja Risto Tarkiainen, puhelinnumero 050 541 2007 ja sähköpostiosoite risto.tarkiainen@resul.fi

Helsinki 18.08.2016

Reserviläisurheiluliitto ry

Reserviläisliitto ry

Suomen Reserviupseeriliitto ry

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry

Maanpuolustuskiltojen liitto ry